

WSTĘP

Jesteś mieszkańcem Grudziądza. Miasto, w którym mieszkasz powstało bardzo dawno. Liczy już sobie ponad 700 lat. Może nawet 1000. To jedno z najstarszych miast w Polsce. To powód do dumy. Proponuję Wam wycieczkę w przeszłość. Poznasz najważniejsze wydarzenia z historii Grudziądza, nasze zabytki i miejsca pamięci oraz wiele ciekawostek z przeszłości naszego miasta. Na koniec będziesz mógł sprawdzić swoje wiadomości o Grudziądzu. Czytaj uważnie i powodzenia!

Przeczytaj uważnie informacje i staraj się jak najwięcej zapamiętać...

1065 ROK – 11 KWIETNIA

Pierwsza znana wzmianka o Grudziądzu. Nasze miasto – wtedy zwane grodem – zostaje wymienione w dokumencie naszego władcy Bolesława Śmiałego, zwanego „Szczodrym”. Dokument ten nazywany jest „Przywilejem Płockim”. Wymienienie Grudziądza z nazwy oznaczało, że miasto już wtedy istniało i było ważnym ośrodkiem naszego państwa. Zapewne Grudziądz wymieniony we wspomnianym dokumencie powstał wcześniej. Kiedy – tego dokładnie nie wiemy.

1218 ROK

Druga znana nam historyczna wzmianka o Grudziądzu. Książę Konrad Mazowiecki przekazuje gród w Grudziądzu w posiadanie biskupowi Chrystianowi. Chrystian z naszego miasta miał prowadzić chrystianizację Prusów, czyli wprowadzać chrześcijaństwo wśród pogańskich plemion pruskich. Prusom chyba to nie bardzo się podobało, bo wkrótce zniszczyli gród w Grudziądzu.

1231 ROK

Grudziądz przechodzi pod panowanie krzyżackie. Gród przekazał Krzyżakom wspomniany biskup Chrystian w specjalnym dokumencie. Nie uczynił tego zupełnie dobrowolnie. Krzyżacy „trochę” go do tego zmusili. Osiedlenie się Krzyżaków w Grudziądzu nastąpiło rok lub dwa lata później.

1291 ROK – 18 CZERWCA

Grudziądz oficjalnie staje się miastem. Tego dnia krzyżacki mistrz krajowy Meinhard z Kwerfurtu w specjalnym dokumencie nadaje Grudziądzowi tzw. „prawa miejskie”. Meinhard szczegółowo określił obszar samego miasta, posiadłości miejskich i organizację miasta. Wzorem dla organizacji Grudziądza stało się leżące w pobliżu miasto Chełmno.

1410 ROK

Nasze miasto na bardzo krótko – zaledwie kilka tygodni - wraca do Polski. Po klęsce wojsk krzyżackich w bitwie pod Grunwaldem w 1410 roku, wojska polskie zajęły Grudziądz. Niestety nie oznaczało to powrotu do Polski. Wkrótce wobec wycofania się wojsk polskich z terytorium państwa krzyżackiego, Polacy opuścili również Grudziądz. Miasto wróciło pod panowanie krzyżackie.

1454 ROK – 8 LUTEGO

W Grudziądzu wybucha powstanie niezadowolonych mieszkańców, którzy wypędzają Krzyżaków z miasta i zamku. Wydarzenie to kończy ponad 200-letnie panowanie Krzyżaków w naszym mieście. Ostatecznie Grudziądz oficjalnie wraca do Polski na mocy postanowień kończącego wojnę trzynastoletnią z Krzyżakami, drugiego pokoju toruńskiego z 1466 roku. Grudziądz i jego mieszkańcy wzięli aktywny udział w wojnie po stronie polskiej.

1655 ROK – 13 GRUDNIA

Nasze miasto zostaje zajęte przez wojska szwedzkie. Szwedzi zajęli miasto i rządili w Grudziądzu prawie 4 lata – do sierpnia 1659 roku. Później Grudziądz wrócił do Polski.

1772 ROK – 21 WRZEŚNIA

W wyniku postanowień pierwszego rozbioru, nasze miasto dostaje się pod panowanie Prus. Dla Grudziądza oznaczało to, że po 300 latach przynależności do Polski nasze miasto ponownie znalazło się pod obcymi rządami. Okres ten trwał przez następne 148 lat.

1807 Rok

Grudziądz zostaje zajęty na kilka miesięcy przez wojska francuskie cesarza Napoleona Bonaparte. Niestety Francuzi nie zdobyli twierdzy pruskiej zwanej „Cytadelą”. To spowodowało, że miasto nie zostało włączone w skład utworzonego przez Napoleona i rządzonego przez Polaków Księstwa Warszawskiego.

1920 Rok – 23 STYCZNIA

Po 148 latach rządów prusko-niemieckich Grudziądz wraca do Polski. Wydarzenie to jest związane z klęską Niemiec w I wojnie światowej, odzyskaniem przez Polskę niepodległości i decyzjami tzw. „Traktatu wersalskiego”. Uroczyste powitanie żołnierzy polskich generała Stanisława Pruszyńskiego przez polskich mieszkańców miasta nastąpiło na Rynku Głównym. Było to wydarzenie ważne, oczekiwane i dla wielu Polaków wzruszające.

1939 Rok – 3-4 WRZEŚNIA

W pierwszych dniach II wojny światowej nasze miasto zostało zajęte przez wojska hitlerowskie. Rozpoczęła się trwająca ponad 5 lat okupacja. Dla Grudziądza i jego polskich mieszkańców nastąpiły trudne lata terroru, próby przeżycia i walki z okupantem.

1945 Rok – 6 MARCA

Po kilku tygodniach ciężkich walk Grudziądz został wyzwolony spod okupacji hitlerowskiej przez wojska radzieckie. W czasie walk miasto zostało straszliwie zniszczone przez broniących się Niemców i atakujących Rosjan. Grudziądz po raz kolejny wrócił do Polski. Po wyzwoleniu miasto zostało stopniowo odbudowane z ruin i rozbudowane. Dziś nasz Grudziądz jest stutysięcznym miastem – naszą „małą Ojczyzną”.

A teraz ciekawostki o naszym mieście...

Czy wiesz, że... nie jest do dzisiaj całkowicie pewne, że gród „Grudomzch” wymieniony w dokumencie Bolesława Śmiałego z 1065 roku to właśnie „nasz” Grudziądz? Część historyków uważa, że chodzi o miejscowość Grudusk na Mazowszu. Ale na szczęście w 90% wymienione zostało nasze miasto!

Czy wiesz, że... położony na pograniczu polsko-pruskim, a później krzyżacko-pruskim Grudziądz był w XII i XIII wieku kilkakrotnie całkowicie niszczonej przez pogańskich Prusów? Na szczęście ocalali mieszkańcy znajdowali dość sił, żeby gród odbudowywać i rozbudowywać. Przecież pogranicze to miejsce nie tylko wojen, ale również opłacalnego handlu.

Czy wiesz, że... współczesny herb Grudziądza przedstawia na polu tarczowym fragment murów z wieżami, a w otwartej bramie postać biskupa Chrystiana? Herb ten wywodzi się ze średniowiecznych pieczęci miasta. Biskup Chrystian, kilkuletni właściciel miasta na początku XIII wieku jest w herbie od kilkuset lat.

Czy wiesz, że... średniowieczny Grudziądz obejmował dzisiejsze tzw. „Stare Miasto” i był otoczony podwójnymi murami obronnymi z 10 wieżami i 5 bramami miejskimi? Miasto zbudowali Krzyżacy, którzy później bardzo dbali o jego rozwój. Krzyżacy traktowani w historii Polski jako wrogowie, w historii Grudziądza odegrali pozytywną rolę. Były to rządy twarde, ale dobre dla rozwoju miasta!

Czy wiesz, że... Krzyżacy nie tylko zbudowali dawne miasto, ale również zamek na tzw. „Górze Zamkowej”? Zamek powstawał wiele lat, ale powstała budowla znakomicie położona i potężnie ufortyfikowana. Przetrwała ona panowanie krzyżackie. Początek jej upadku nastąpił w XVII wieku, w czasie wojen szwedzkich. Pod koniec XVIII wieku władze pruskie rozpoczęły rozbiorę zamku, a uzyskane materiały przeznaczyły na budowę twierdzy zwanej „Cytadelą”. Jednak jeszcze 100 lat temu nad „Górą Zamkową” wznosiła się potężna wieża dawnego zamku zwana „Klimkiem”.

Czy wiesz, że... makietę przedstawiającą wygląd średniowiecznego miasta i zamku w Grudziądzu możecie obejrzeć w „Muzeum Historii Miasta”? Znajduje się ono w pierwszym

spichrzu przy Bramie Wodnej. W muzeum znajduje się również wiele innych pamiątek i informacji o przeszłości naszego miasta.

Czy wiesz, że... w maju 1411 roku na Rynku Głównym w Grudziądzu został ścięty przez Krzyżaków Mikołaj z Ryńska? Rycerz ten, chorąży Ziemi Chełmińskiej założył w 1397 roku tzw. „Towarzystwo Jaszczurcze”, organizację o charakterze antykrzyżackim. To Mikołaj z Ryńska spowodował, że w czasie słynnej bitwy pod Grunwaldem, rycerze Ziemi Chełmińskiej przeszli na stronę polską. Widocznie nie wszystkim odpowiadało panowanie krzyżackie. Krzyżacy zdrady nie wybacжали!

Czy wiesz, że... po wielu latach rządów krzyżackich, przestały one odpowiadać również mieszkańcom Grudziądza? Większe szanse dla miasta i siebie widzieli oni w przynależności do Polski. W 1440 roku Grudziądz przystąpił do tzw. „Związku Pruskiego”, organizacji antykrzyżackiej stawiającej sobie za cel przyłączenie państwa krzyżackiego do Polski.

Czy wiesz, że... po powrocie Grudziądza do Polski-oficjalnie w 1466 roku - nastąpił szybki rozwój gospodarczy miasta? Grudziądz rozwijał się z racji swojego położenia nad Wisłą, która była wtedy ważną drogą handlową. Miasto bogaciło się na udziale w handlu zbożem i innymi towarami.

Czy wiesz, że... dwukrotnie nasze miasto odwiedził słynny astronom Mikołaj Kopernik? Szczególnie ważną okazała się jego druga wizyta w 1522 roku. W czasie jej trwania Kopernik ogłosił swój słynny „Traktat o dobrej monecie”. W dokumencie tym astronom sformułował prawo ekonomiczne, którego aktualność jest ważna nawet w dzisiejszych czasach. Przez te dwie wizyty, Grudziądz w pełni zasługuje na miano miasta „kopernikowskiego”. Współcześni mieszkańcy naszego miasta uczcili Mikołaja Kopernika pomnikiem oraz ulicą, od której nazwano jego imieniem całe osiedle.

Czy wiesz, że... w ponad 900-letniej historii, Grudziądz odwiedzali często nasi królowie? Pierwszym „królewskim” gościem był w 1454 roku Kazimierz Jagiellończyk. Nasze miasto odwiedzali również między innymi Zygmunt August, Stefan Batory oraz Władysław IV Waza. W Grudziądzu przebywał również słynny zwycięzca spod Wiednia z 1683 roku, Jan III Sobieski. Ale prawdziwym „rekordzistą” w liczbie wizyt był Zygmunt III Waza. Ten panujący w I połowie XVII wieku król odwiedził nasze miasto, aż ... 4 razy!

Czy wiesz, że... nie tylko polscy królowie odwiedzali Grudziądz? W naszym mieście przebywali między innymi król Szwecji Karol X Gustaw, car Rosji Piotr I Wielki oraz król Prus Fryderyk II. Później w XIX wieku królowie Prus, a później cesarze Niemiec regularnie przebywali w Grudziądzu. Najdroższym „królewskim gościem” w naszym mieście był wspomniany już król Szwecji Karol X Gustaw. Nie dość, że nikt go do Grudziądza „nie zaprosił” – zdobył miasto zbrojnie – to jeszcze jego wizyta kosztowała mieszkańców sporo pieniędzy, a miasto ogromne zniszczenia, od których zaczął się w II połowie XVII wieku stopniowy upadek miasta.

Czy wiesz, że... ze współczesnych, albo prawie współczesnych Polaków, nasze miasto odwiedziło jeszcze kilka ważnych i znanych postaci? Był w Grudziądzu Marszałek Polski Józef Piłsudski, Prezydent Rzeczypospolitej Polski w latach 1922-1926 Stanisław Wojciechowski, Marszałek Polski Edward Rydz – Śmigły i Prezydent Lech Wałęsa.

Czy wiesz, że... o dawnej i wspaniałej historii każdego miasta świadczą jego zabytki, czyli wszelkie pozostałości po minionej działalności człowieka? Może nasze miasto nie jest Krakowem lub Toruniem, ale i u nas zachowało się wiele budowli, fragmentów budowli lub miejsc po dawnych budowlach ciekawych i warty odwiedzenia. Burzliwa i często tragiczna historia nie oszczędzała ich, ale niektóre szczęśliwie ocalały lub zostały odbudowane!

Czy wiesz, że... jednym z najbardziej wartościowych zabytków na terenie naszego miasta jest kościół pod wezwaniem Świętego Mikołaja, zwany potocznie „Fara”? Kościół ten zbudowano w XIV wieku w stylu gotyckim. Do dzisiaj widoczny jest charakterystyczny układ cegły, duże okna zakończone ostrymi łukami, zewnętrzne przypory podtrzymujące mury oraz charakterystyczne gotyckie sklepienia sufitowe wewnątrz kościoła. W następnych latach „Fara” była przebudowywana. Powstał między innymi barokowy ołtarz główny. We wnętrzu kościoła znajduje się oryginalna XIII-wieczna kamienna chrzcielnica.

Czy wiesz, że... jednym z najciekawszych, ale i najmniej znanych zabytków Grudziądza jest tzw. „Cytadela”? „Cytadela”, to prusko-niemiecki obiekt obronny zbudowany na przełomie XVIII i XIX wieku i następnie przez dziesięciolecia rozbudowywany. Twierdza przetrwała oblężenie francuskie w 1807 roku i pierwszymi, którzy ją zmusili do kapitulacji byli Rosjanie. Stało się to 6 marca 1945 roku. A dlaczego obiekt jest nieznan? Bo nadal pozostaje w rękach wojska, które zawsze strzeże swoich tajemnic.

Czy wiesz, że... najbardziej charakterystyczny i znany w naszym kraju widok Grudziądza to „Widok miasta od strony Wisły”? Wtedy widać właśnie charakterystyczne spichrze grudziądzkie i tzw. „Bramę Wodną” – jedyną z 5 bram miejskich istniejącą do dzisiaj. Spichrze, czyli dawne magazyny zbożowe, i „Brama Wodna” to bardzo wartościowe zabytki w naszym mieście. Dzisiaj można je zobaczyć na wielu grudziądzkich widokówkach. Dzięki temu widokowi i położeniu na wzgórzu można oglądać nasze miasto z dużej odległości jadąc od strony Świecia lub Nowego. Wtedy widać również nowe grudziądzkie osiedla „Strzemięcin” i „Rządź”.

Czy wiesz, że... w naszym mieście znajduje się jeszcze kilka wartościowych zabytków lub zabytkowych miejsc? O wszystkich zabytkach możesz dowiedzieć się więcej z kilku „Przewodników po Grudziądzu” albo z wydawnictwa „Poznajemy zabytki Grudziądza”. Wydawnictwa te możesz znaleźć nie tylko w Bibliotece Miejskiej, ale również w bibliotekach szkolnych.

Czy wiesz, że... w XIX wieku nasze miasto stało się znane w Europie? Może nie dla wszystkich, ale na pewno dla ludzi walczących o niepodległość swoich państw i narodów. W 1835 roku na terenie Anglii powstały tzw. „Gromady Ludu Polskiego”. Jedną z „gromad” nazywała się „Grudziąź”, czyli Grudziądz. Założyli ją uczestnicy Powstania Listopadowego z lat 1830-1831, którzy po klęsce powstania byli przez kilka miesięcy więzieni w grudziądzkiej „Cytadeli” przez władze pruskie. Po zwolnieniu i wyjeździe na emigrację ci wygnańcy zapamiętali nasze miasto.

Czy wiesz, że... w XIX wieku Polacy mieszkający w należącym do Niemiec Grudziądzu byli poddawani ostrej polityce germanizacji, czyli likwidacji wszystkiego, co świadczyło o polskim charakterze miasta i jego mieszkańców? Politykę tę prowadziły władze niemieckie przy pomocy licznych niemieckich mieszkańców miasta. Grudziądzcy Niemcy stworzyli w 1894 roku placówkę tzw. „Hakaty”, czyli organizacji, która za najważniejszy cel stawiała sobie likwidację języka i kultury polskiej. Politykę władz niemieckich wspierała również niemiecka prasa wydawana w mieście i niemieckie szkolnictwo.

Czy wiesz, że... poddawani często brutalnej polityce germanizacji polscy mieszkańcy Grudziądza starali się jej przeciwstawić? W miarę swoich możliwości tworzyli polskie instytucje gospodarcze i kulturalne oraz wydawali swoją prasę. W 1894 roku Wiktor Kulerski rozpoczął wydawanie tzw. „Gazety Grudziądzkiej”. „Gazeta” była wydawana w języku polskim i stanowiła nie tylko źródło informacji o wydarzeniach, ale również stawiała sobie za cel obronę języka, historii i kultury narodowej. Z czasem wokół „Gazety”, Wiktor Kulerski stworzył wydawnictwo i drukarnię, która wydawała polskie książki i przewodniki.

Czy wiesz, że... w 1897 roku w Grudziądzu powstał „Dom Polski Bazar”? „Bazar” był w mieście główną polską placówką walczącą z germanizacją. W jego budynku – obecnie ulica Moniuszki przy kościele Najświętszej Marii Panny – siedzibę znalazły polskie instytucje kulturalne i gospodarcze, które przeciwstawiły się polityce germanizacji.

Czy wiesz, że... Niemcy, którzy w XIX wieku rządili w Grudziądzu prowadzili nie tylko politykę antypolską, ale również zasłużyli się w rozwoju naszego miasta? Po 1870 roku ulice Grudziądza zostały pokryte nową brukową nawierzchnią. Miasto otrzymało kanalizację doprowadzającą wodę do mieszkań. Zbudowano również gazownię oraz kilka nowych szkół oraz połączenia kolejowe Grudziądza z Toruniem, Malborkiem, Laskowicami i Jabłonowem. Ważną inwestycją była budowa istniejącego do dzisiaj budynku Poczty Głównej. W 1878 roku zbudowano most żelazny przez Wisłę. Niemieccy przedsiębiorcy wybudowali na terenie Grudziądza kilka zakładów przemysłowych. Wśród nich było tzw. „Ha – Fał”, czyli fabryka odlewnicza – dzisiejsze „Hydro-Vacuum” - i nieistniejąca dziś fabryka maszyn rolniczych „Ventzkiego” – przed laty „Agromet-Unia”.

Czy wiesz, że... o historii każdego miasta świadczą nie tylko zabytki, ale również tzw. „Miejsca Pamięci Narodowej”, czyli pomniki, obeliski i tablice pamiątkowe upamiętniające ważne wydarzenia z przeszłości? Takich „miejsc” znajduje się w Grudziądzu kilkanaście. Najważniejszym pomnikiem w naszym mieście jest „Pomnik Żołnierza Polskiego” na Rynku Głównym. Zbudowano go w listopadzie 1930 roku jako „Pomnik Niepodległości” w 10 rocznicę powrotu Grudziądza do Polski. Pomnik zburzony przez Niemców w czasie wojny został odbudowany w 1986 roku. Obecnie pod „Pomnikiem Żołnierza Polskiego” odbywają się uroczystości z okazji świąt narodowych np. 11 listopada i 3 maja. Przy ulicy Piłsudskiego znajduje się „Pomnik 10 rozstrzelanych” przez Niemców Polaków w dniu 29 października 1939 roku. W 2000 roku przy ulicy Mickiewicza odsłonięto tzw. „Obelisk Katyński” poświęcony 165 oficerom z Grudziądza zamordowanym w 1940 roku przez Rosjan w Katyniu, Miednoje i Charkowie.

Czy wiesz, że... przed wybuchem II wojny światowej w 1939 roku, Grudziądz był jednym z największych w Polsce miast garnizonowych w których stacjonowało wojsko? W mieście stacjonowała m. in. 16 Pomorska Dywizja Piechoty, w której skład wchodziły 64, 65 i 66 pułk piechoty oraz 16 pułk artylerii lekkiej. Szczególnie 64 pułk piechoty był silnie związany z miastem – nazywano go „Pułkiem Dzieci Grudziądza”. W mieście stacjonował również 18 pułk ułanów pomorskich. Pułkowe zawołanie „uda mają jak z mosiądza, to ułani są z Grudziądza” znała cała Polska. W mieście działało również kilka szkół wojskowych, z których najbardziej znaną było tzw. „Centrum Wyszkożenia Kawalerii”. Przez popularne „CWK” przeszli wszyscy oficerowie wszystkich pułków kawalerii w Polsce. W Grudziądza działała również „Szkoła Żandarmerii Wojskowej” i „Szkoła Lotnicza”. Przed wojną w mieście stacjonowało ponad 10 tysięcy żołnierzy, którzy mieli ogromny wpływ na życie codzienne miasta.

Czy wiesz, że... grudziądzcy żołnierze wzięli liczny i bohaterski udział w wojnie z Niemcami we wrześniu 1939? 16 Grudziądzka Dywizja Piechoty walczyła m.in. w słynnej bitwie nad Bzurą, gdzie została doszczętnie rozbita- jej żołnierzy walczyli później w obronie Warszawy. Najsłynniejszym jednak epizodem z udziałem grudziądzkich żołnierzy była szarża 18 pułku ułanów pomorskich pod Krojantami w pobliżu Chojnic. Grudziądzcy ułani pod dowództwem pułkownika Kazimierza Mastalerza powstrzymali 1 września 1939 roku atakujące czołgi niemieckie. Ułani zapłacili za swój sukces ogromnymi stratami. Dzisiaj czcimy ich pamięć nazwami ulic w Grudziądzu i specjalnymi uroczystościami w Krojantach.

Czy wiesz, że... w nocy z 3 na 4 września 1939 roku nasze miasto zostało zajęte przez wojska niemieckie? Rozpoczęła się trwająca ponad 5 lat okupacja, czyli niemiecki rządy w Grudziądzu. Okupacja dla polskich mieszkańców miasta oznaczała okres represji i terroru. Wielu było zrezygnowanych i nie miało nadziei na zmianę swego losu. Na szczęście wielu myślało inaczej i podjęło w różnych formach walkę z okupantem. Pod koniec 1939 roku na terenie Grudziądza powstała tajna organizacja antyniemiecka pod nazwą „Rota”. Na jej czele stał 18-letni Tadeusz Kaube. „Rota” stawiała sobie za cel walkę z Niemcami. Istniała niestety tylko kilka miesięcy i los jej członków był straszny. Tadeusz Kaube i kilkanaście innych osób w wyniku zdrady zostało aresztowanych i skazanych – w tym Kaube, na śmierć. Nie odstraszyło to w następnych latach innych mieszkańców od walki z Niemcami.

Czy wiesz, że... w czasie II wojny światowej Grudziądz został straszliwie zniszczony? Największe zniszczenia nastąpiły w czasie walk o wyzwolenie miasta w 1945 roku. Po zakończeniu działań wojennych najpilniejszą dla mieszkańców sprawą była odbudowa Grudziądza. W ciągu pierwszych kilku lat po wyzwoleniu odbudowano to, co niezbędne do życia – domy, ulice, komunikację, urzędy, szkoły i zakłady przemysłowe. Odbudowa była trudna, ale miasto i jego mieszkańcy powoli wracali do normalnego życia. Dzisiaj Grudziądz jest prawie 100-tysięcznym miastem w województwie kujawsko-pomorskim. Jego mieszkańcy w zupełnie nowej, zmienionej sytuacji starają się tu żyć i pracować. Być może przyszłość przyniesie im wiele nowych szans i możliwości...? Ale to już inna historia...

Czy wiesz, że...te kilkanaście stron, które przeczytałeś, to tylko część wiadomości o historii naszego miasta? Może zachęci to Was do własnych poszukiwań i poznawania innych faktów, wydarzeń i postaci związanych z Grudziądem. Istnieje wiele różnych opracowań o historii naszego miasta. Pan Stanisław Myśliborski-Wołowski napisał „Szkice Grudziądzkie”, które do dzisiaj stanowią ciekawą próbę przedstawienia historii Grudziądza. Istnieje również kilka „Przewodników po Grudziądzu”; które pozwalają nie tylko czytać o naszym mieście, ale umożliwiają udanie się na ciekawą wycieczkę. O zabytkach przeczytać możecie w wydawnictwie „Poznajemy zabytki Grudziądza”.Od kilku lat jest wydawany „Kalendarz Grudziądzki”